

Herdenking oprichting van de 'Union Allumettièrè'

Deel 3 en slot:

**Johny De Lannoit en Georgette Colijns:
arbeiders met een grote loyautéit ten aanzien van de 'Union Allumettièrè'**

Danny ROB BEN

Het hoeven niet altijd geschreven bronnen te zijn die als basis dienen voor een artikel over de honderdjarige herdenking van de oprichting van de 'Union Allumettièrè' (U.A.). In dit afsluitend deel staan we stil bij de ervaringen van twee arbeiders die nagenoeg veertig jaar voor de vennootschap hebben gewerkt. Uit hun verhaal blijkt een grote loyautéit ten aanzien van de U.A. en hun aanvoelen van een familiebedrijf in plaats van een multinational.

Even situeren

Nadat we het levensverhaal van een chemicus ⁽¹⁾ en van een fabrieksdirecteur ⁽²⁾ in de twee vorige artikels over de herdenking van de oprichting van de U.A. beschreven, komt in deze laatste bijdrage het reilen en zeilen van twee fabrieksarbeiders aan bod. We beperken ons strikt tot hun getuigenis-

sen over de eigen opgedane ervaringen in de fabriek en de daarmee gepaarde gevoelens. Vanuit het perspectief van geschiedschrijving bevinden we ons op het terrein van de 'oral history' en we hebben dan ook niet de pretentie deze getuigenissen te verifiëren met eventueel objectiverend feitenmateriaal afkomstig uit geschreven bronnen ⁽³⁾. Met deze bijdrage willen we vooral

illustreeren hoe twee arbeiders hun leven en werk bij de U.A. beleefden vanaf de jaren 1960 tot en met de sluiting van de fabriek in 1999.

In dit artikel gaat het om het echtpaar ⁽⁴⁾ Johny De Lannoit en Georgette Colijns uit Geraardsbergen. Johny werd op 4 februari 1945 geboren en Georgette op 3 oktober 1946. Beiden groeiden op in een Geraardsbergs arbeidersgezin. De vader van Johny werkte in een Waalse steenkoolmijn en de moeder alsook verscheidene tantes van Georgette verdienden al de kost in de lucifersfabriek U.A.. In de jaren 1950-1960 kwam het in arbeidersgezinnen vaak voor dat de kinderen al op hun veertiende gingen werken. Dat was niet anders voor Johny en Georgette: hij begon op 20 september 1959 onmiddellijk bij de U.A. en zij werkte eerst vier jaar bij het televisiebedrijf *Stella* in Goeferdinge alvorens ze in 1965 bij de U.A. zou belanden.

Het echtpaar De Lannoit-Colijns blikken met tevredenheid terug op hun (bijna) veertig dienstjaren bij de U.A..

⁽¹⁾ In *Gerardimontium* nr. 241 (januari-februari 2012) blikten we terug op de carrière van chemicus Carlos Roland.

⁽²⁾ In *Gerardimontium* nr. 243 (mei-juni 2012) blikten we terug op de carrière van directeur Maurice Van Buggenhoudt.

⁽³⁾ Voor een uitgebreide studie over de naoorlogse jaren van de U.A. aan de hand van schriftelijk bronnenmateriaal verwijzen we dan ook graag naar het boek van M. SIROOBANT & D. ROB BEN, *Tot de laatste lucifer. Geschiedenis van de lucifersnijverheid in de Denderstreek*, Geraardsbergen-Nieuwerkerken, 2003. Hierin komen zowel de bouw, modernisering, evolutie in exportcijfers, personeelsbezetting, sociale aspecten ...enz. van de U.A. aan bod.

⁽⁴⁾ We hadden op 14 juli 2012 een uitgebreid interview met het echtpaar De Lannoit-Colijns.

De aanwerving bij de U.A.

Het familiale karakter van de U.A. blijkt al meteen uit de wijze waarop de vennootschap aanwervingen deed. Een vriend van Johny's broer werkte al in de firma en deze kende vrij goed een mees-tergast die hem warm aanbeval bij toenmalig directeur Maurice Van Buggenhoudt.

Georgette hoorde dat de U.A. op zoek was naar arbeidsters ⁽⁵⁾ en bij wijze van grap en achter de rug van haar moeder bood zij zich aan. Het was bij de U.A. gebruikelijk dat bij alle vormen van sollicitaties werd gevraagd of de kandidaat familieleden had die er werkten. En meteen was het een schot in de roos: enkele dagen later kreeg Georgette een brief in de bus dat zij er aan de slag kon. Het was nu enkel nog nodig moeder te overtuigen van haar overstap naar de U.A.. In feite apprecieerde zij het niet dat haar dochter eveneens kwam werken in de lucifersfabriek. Het bedrijf had in de streek namelijk het imago dat jonge meisjes die er kwamen werken nog al eens lastig werden gevallen door opdringerige mannelijke werknemers.

De loopbaan van Johny en Georgette bij de U.A.: 'lucifers maken vuur!'

Johny begon in de afrolderij ⁽⁶⁾ van de fabriek. Hij stond aan een afrolmachine met een werkmakker die hem pushte om terug te gaan studeren. Daardoor zou hij in de divisie 'onderhoud' kunnen gaan werken, wat een duidelijke status-

Johny stond in voor het onderhoud van o.a. de grote compleetmachines..

verhoging met zich zou meebrengen. En zo kwam het dat Johny op vijftienjarige leeftijd terug begon te studeren. Hij volgde avond- en weekendonderwijs aan het huidige RITO Geraardsbergen, eerst drie jaar mechanica en daarna drie jaar elektromechanica. Op zaterdag volgde hij les van 8.00 tot 12.00 uur en van 13.00 tot 17.00 uur en op zondag van 8.00 tot 12.00 uur. Na vier jaar in de afrolderij te hebben gewerkt, ging hij op zijn achttiende in het 'onderhoud', meer bepaald lastechnieken. Hij kwam overal in het bedrijf en zo leerde hij in 1965 bij toeval Georgette kennen. Zij werkte in de productie bij het aanvullen van de doosjes. Het was liefde op het eerste gezicht en het jaar daarop (1966) trouwden zij.

Volgens Georgette zijn er in de loop der jaren verscheidene koppels gevormd in de lucifersfabriek. Vanaf 1967 ging Johny in het 'onderhoud' van machines in de productie. In het begin waren het enkel de continuumachines ⁽⁷⁾, daarna kwamen de vul- en verpakkingmachines erbij. De geleidelijke uitbreiding van het werk was het gevolg van de flexibiliteit die de U.A. van zijn werknemers vroeg en ook onder invloed van nieuwe chefs. Johny getuigt daarover dat in de loop der jaren het werk complexer werd omdat meer en meer verschillende machines (ook onder invloed van de overschakeling naar de 'advertising-productie') moesten onderhouden worden. Hij is van oordeel dat het machinepark

⁽⁵⁾ Toen Georgette werd aangeworven bedroeg het totale personeelsaantal bij de U.A. nog ongeveer 1.000. Begrijpelijk dat op zulk aantal regelmatig nieuwe aanwervingen dienden te gebeuren.

⁽⁶⁾ In de afrolderij worden de boomstukken geschild door ze te centeren in een machine en aan grote snelheid rond te laten draaien. Er wordt een groot mes over de ganse lengte tegen het hout gedrukt waardoor vlakke platen worden afgeschild. Voor meer informatie over het productieproces van lucifers verwijzen naar de volgende boeken: S. GODFROID & D. SURDIACOURT, *Lucifersbedrijven te Geraardsbergen*, Geraardsbergen, 1983; A. JANSEN & D. ROBBEN, *De Stekskesmannen. 90 jaar lucifersindustrie in Ninove*, Ninove V.V.V., 1998; M. STROOBANT & D. ROBBEN, *Tot de laatste lucifer. Geschiedenis van de lucifersnijverheid in de Denderstreek*, Geraardsbergen-Nieuwerkerken, 2003.

⁽⁷⁾ Een continu- of compleetmachine heeft als belangrijkste functie het aanbrengen van de kopstof. Eerst gaan de toppen van de houtjes door de paraffinebak. Dan worden ze gedoopt in de kopstof en daarna moet de aangebrachte kopstof korte tijd drogen.

bij de U.A. steeds zeer goed werd onderhouden. Dit was zelfs een typisch en wijd verspreid kenmerk van deze fabriek. De U.A. stuurde Johnny in die tijd ook naar RVA Gent om bijscholing te volgen rond pneumatica. De firma had de gewoonte haar personeel regelmatig op bijscholing te sturen, nog meer bij de bedienden dan bij de arbeiders.

Johnny werkte in de loop der jaren onder verschillende chefs; zijn laatste chef was G. Bastiaans. Vroeger was er geen regelmatige wissel van chefs maar de laatste jaren kwam daar veel verandering in. G. Melkersson was de laatste Zweedse directeur en Marcel Stroobant de laatste commercieel directeur waar Johnny regelmatig contact mee had. Georgette stond van meetaf aan in de productie. Zij getuigt dat zij de productielijnen van achter naar voor en van boven tot onder kende omdat zij werkte aan de twaalf continulijnen^(*), die in 1965

operationeel waren. De laatst bijgekomen arbeidskrachten moesten namelijk vervangingen doen van zieke en/of afwezige arbeiders. Onder het motto van flexibiliteit leerde een nieuwe kracht op die manier het hele productieproces kennen. Zij werkte eveneens onder verschillende meestergasten: Roger Van Belle, Edouard Saligo en Jean-Paul de Vlaeminck.

'Respect voor elkaar' maakte een loopbaan bij de U.A. zo aantrekkelijk

Zowel Johnny als Georgette beamen dat alle directeurs en zeker deze van Zweedse origine 'deftige' mensen waren om mee samen te werken. Zo begrepen zij bijvoorbeeld de achterliggende redenen waarom een machine of een productielijn niet (optimaal) functioneerde. Er werd altijd naar oplossingen gezocht waarbij met het standpunt van het personeel rekening werd gehouden. Dit had voor gevolg

dat de arbeiders de laatste vijftien jaar de U.A. beschouwden als een familiebedrijf. Er mag dus gesproken worden over een goede verstandhouding tussen personeel en directie.

Ondanks wat kleine spanningen die er in elk bedrijf wel zullen zijn, vinden Johnny en Georgette dat er ook onder de arbeiders (zelfs over de vakbondsgrenzen heen) veel verstandhouding en respect voor elkaar was. Johnny vindt wel van zichzelf dat hij geen 'gemakkelijke' was maar als er problemen waren met de machines, kwam men telkens bij hem aankloppen. Hij was tegen naaste collega's soms nogal kortaf en maakte zich gemakkelijk kwaad. Dat was een karaktertrek die wel het voordeel had dat het het werk vooruit ging. Dit werk heeft in de loop der jaren toch de nodige impact gehad op Johnny's karakter: door de toename van de werkdruk werd hij een stuk nerveuzer en moest hij meer op zijn strepen staan.

Ook Georgette, die in alle productielijnen heeft gestaan en overal graag werkte, heeft nooit grote conflicten gehad. Op een carrière van vijfendertig jaar kreeg zij enkel een 'dag tevoet'^(†) omwille van een klein conflict met een overste. In het algemeen kwamen alle personeelsleden dus goed met elkaar overeen, zowel jong met oud als het hoger kader met de arbeiders. Dat was de laatste jaren zeer frappant en echt tekenend voor het bedrijf!

Ieder jaar vond er in de zomer bij de U.A. een medaillefeest plaats. Als teken van erkenning reikte de directie aan personeelsleden met 25 jaar, 35 jaar en 40 jaar dienst (nadien ook 30 jaar) de nodige medailles uit. Men kreeg dan een eenmalige premie. Ook mensen die een opleiding hadden gevolgd, kregen

Zichtbare collegialiteit tussen de arbeiders, met van links naar rechts: Christina, Willy De Taeye, Georgette Colijns en André Vekens.

(*) Een continulijn is een productielijn met als belangrijkste schakel een compleetmachine.

(†) Een 'dag tevoet' wil zeggen dat een personeelslid niet mag komen werken en dus ook niet betaald wordt. Het kan dus beschouwd worden als een tuchtmaatregel.

Johny ontvangt uit handen van gedelegeerd bestuurder G. Melkerson een brief met inhoud!

een premie en mochten naar het feest komen.

Sociaal engagement

Vanuit de motivatie om arbeiders te helpen bij allerhande vormen van conflict nam Johny enkele taken binnen de vakbondswerking op. Zo werd hij door de socialistische vakbond aangeduid als vakbondsafgevaardigde en omdat hij bij de sociale verkiezingen verkozen werd door het personeel, zette hij in de ondernemingsraad. Het feit dat hij als vakbondsafgevaardigde werd aangeduid, was ook het gevolg van zijn goede resultaten bij de sociale verkiezingen. Johny zetelde ongeveer twintig jaar tot bij de sluiting in de ondernemingsraad. Daarnaast was hij ook vijftien jaar lid van het 'comité voor veiligheid

en gezondheid'. Hier heeft Johny eerder kleine praktische punten kunnen realiseren. De oorzaak was dat er werd gewerkt in de chemie-sector en dat de Zweden bekend stonden voor hun zorg voor veiligheid en gezondheid op het bedrijf. Op de fabriek was dus alles al meer dan behoorlijk in orde zodat het comité geen grote wantoestanden moest aanklagen. Bij het gebruik van nieuwe fosforpasta's waren ook steeds de veiligheidscertificaten aanwezig. Voor al deze sociale taken volgde Johny de nodige bijscholingen bij de vakbondsorganisatie. Hij beweert dat zijn betrokkenheid bij de vakbondswerking heel groot was en dat die bewogenheid iets is waar je moeilijk uit geraakt. Een bewijs is dat hij nu als gepensioneerde nog steeds gesyndiceerd is. Georgette van haar kant was de

laatste vijf jaar voor de sluiting ook actief in het 'comité voor veiligheid en gezondheid'.

Johny is fier dat hij in de schoot van de socialistische ⁽¹⁰⁾ vakbond het brugpensioen op vijfenvijftig jaar (zelfs een tijdje op vijftig jaar) heeft kunnen afdwingen. Dat stond steevast in iedere CAO die met de directies G. Melkerson ⁽¹¹⁾ en M. Stroobant ⁽¹²⁾ de laatste vijftien jaar vlot tot stand kwam. Ondanks het bedrijfsmotto 'flexibiliteit' heeft de vakbond ook kunnen bekomen dat personeelsleden vanaf een zekere ouderdom op hun vertrouwde plek (productie, machine of atelier) konden blijven staan. Johny vertelt ook met trots dat zelfs bij staking de personeelsleden betaald werden. Het werk van een vakbondsafgevaardigde is niet altijd even gemakkelijk, zo getuigt Johny. Je moet immers met verschillende perspectieven rekening houden: het perspectief van de arbeider, het perspectief van de directie en ook het eigen persoonlijk perspectief. De arbeiders begrepen die moeilijke evenwichtsoefening niet altijd omdat zij enkel keken naar hun eigen job en hun persoonlijke situatie.

Niets dan fierheid over het werk bij de U.A.

Johny en Georgette blikken met een aandoenlijke fierheid terug op leven en werk bij de U.A.. Voor hen was het in alle opzichten een 'goede' onderneming; zoals al eerder aangehaald beschouwden ze het als een familiebedrijf, het was kort bij huis en er was steeds een goede directie. Deze kon omgaan met het personeel, kon zeer goed luisteren en diplomatisch en respectvol onderhandelen. Dat was de garantie dat een directeur zijn stempel kon drukken op het bedrijf. Johny en

⁽¹⁰⁾ Op de U.A. was de socialistische vakbond qua ledenaantal altijd net iets groter dan de christelijke vakbond.

⁽¹¹⁾ Gösta Melkerson was de laatste Zweedse gedelegeerd bestuurder in Geraardsbergen. Hij vervulde die functie van 1997 tot 1999.

⁽¹²⁾ Marcel Stroobant sloot zijn lange staat van dienst af als lid van de Raad van Bestuur van Unal in mei 1997 en van gedelegeerd bestuurder in 1999.

Het laatste personeels- en decoratiefeest bij 'Swedish Match Geraardsbergen' op het einde van de jaren 1990. We herkennen staand aan de linkerzijde G. Melkerson en aan de rechterzijde M. Stroobant en Fredrik von Oelreich. Op de laatste rij staan ondermeer Guy Bastiaens (hoofd van de technische dienst) en Jan Groenemans (hoofd van de drukkerij) alsook Johnny De Lannoit (tweede van rechts).

Georgette hadden ook de indruk dat de lonen hoger lagen dan bij gelijkaardige bedrijven in de regio. Dit kwam doordat de lucifersnijverheid viel onder de loonbarema's van de chemiesector.

Johnny en Georgette hebben dus geen enkel ogenblik spijt gehad dat ze (nagenoeg) hun hele loopbaan voor de U.A. hebben gewerkt. Ze hebben slechts van één ding spijt: de sluiting van de fabriek in 1999! Dat dit bij vele werknemers het geval was blijkt uit het volgende feit: kort na de sluiting was er sprake dat de fabriek ooit terug open zou gaan en in die tijd kwamen verscheidene ex-personeelsleden bij Johnny als vakbondsafgevaardigde aankloppen met de wens dat zij kandidaat waren mocht de fabriek terug opengaan...

De sluiting van het bedrijf: kroniek van een aangekondigde dood of toch niet...?

Ondanks de jarenlange geruchten van een mogelijke sluiting van de fabriek in Geraardsbergen, heeft Johnny de sluiting niet voelen aankomen. Groot was dan ook zijn verbazing toen hij bij de directie werd geroepen om op het bureel van gedelegeerd bestuurder M. Stroobant de nakende sluiting van het bedrijf te vernemen. Het ging in vergelijking met de voorgaande jaren immers niet slechter met het bedrijf dat nog altijd evenveel produceerde. Achteraf hoorde Johnny van M. Stroobant dat de firma 'Swedish Match' is vertrokken omdat de lonen in Hongarije dertig keer lager lagen dan in België. Ge-

raardsbergen maakte winst maar blijkbaar niet genoeg, bekeken door de bril van een multinational!

Georgette daarentegen ving met haar vrouwelijke fijngevoeligheid wel signalen op van een mogelijke sluiting op korte termijn. Zij vond het bevreemdend dat de laatste maanden voor de bekendmaking van de sluiting de directie en ook de chefs niet meer kwamen kijken in de productiehal, zelfs niet bij het stilleggen van een bepaalde continulijn. Vroeger alarmeerde de 'babbelaar' die op iedere compleet-machine geïnstalleerd stond, immers de directie die onmiddellijk in de productiehal een kijkje kwam nemen om na te gaan wat er juist aan de hand was. Na bijna veertig jaar dienst bij

Johny poseert tijdens de ontmanteling van het machinepark waarvoor hij tijdens zijn carrière voor het onderhoud instond. (foto uit 'Het Laatste Nieuws' van 2002)..

dezelfde werkgever, was 18 januari 2000 de laatste werkdag voor Johny. Om alle zorgen voor een tijdje te vergeten ging hij de dag daarop met zijn echtgenote op verlof. Hij kreeg zijn brugpensioen op tweeënvijftig jaar. Georgette stopte na vijfendertig jaar enkele weken tevoren, meer bepaald op de laatste werkdag van december 1999.

Loyauteit van personeel ten aanzien van het bedrijf en vice versa

Hoe groot de loyauteit van het personeel ten aanzien van het bedrijf was blijkt uit een laatste feit dat zich kort voor de sluiting voerde. Er was een aanvaardbare ontslagvergoeding met de vakbond afgedwongen en in feite kon niemand meer het personeel verplichten te werken. Toch wilde de directeur-generaal van de Zweedse groep (Spanje) dat er blijvende productie zou zijn tot aan de sluiting.

De directie van Geraardsbergen alsook het personeel gingen hierop in als blijk van goede wil. Georgette herinnert zich nog goed dat, ondanks het feit dat iedereen wist dat het bedrijf ging sluiten, er nog bijna op 100% productie gedraaid werd. *'We waren zo gewoon van werken dat iedereen maar voortdeed tot de Titanic zonk'.*

Uit de regeling van de ontslagvergoeding bij de sluiting blijkt de loyauteit van het bedrijf ten aanzien van het personeel. Afhankelijk van het aantal dienstjaren kreeg iedere werknemer een bepaald bedrag. Wie onmiddellijk ander werk vond, kreeg het bedrag onmiddellijk uitbetaald. Wie niet onmiddellijk ander werk vond en dus tijdelijk werkloos was, kreeg bovenop de werkloosheidsvergoeding een schijf van het bedrag totdat het totaal maandelijks inkomen gelijk was met de laatst uitgekeerde wedde.

Besluit

We blikten in dit artikel terug op het echtpaar De Lannoit-Colijns dat (bijna) de hele beroepsloopbaan bij de U.A. heeft gewerkt als arbeider en arbeidster. Zij vertellen geen grootse of wereldschokkende feiten maar getuigen vanuit hun persoonlijk leven en werk bij de lucifersfabriek. Hieruit blijkt een openhartige en gemeende loyauteit ten aanzien van de vennootschap. Nu de fabriek al meer dan twaalf jaar geleden sloot, halen Johny en Georgette nog regelmatig herinneringen op aan hun mooie tijd bij de U.A..

Danny Robben